

da

Den Europæiske Union
Regionalpolitik

info regio

Nr 25 | Marts 2008 | panorama

**Regionalpolitik,
bæredygtig udvikling
og klimaændringer**

Indhold

Regionalpolitik, bæredygtig udvikling og klimaændringer

Bæredygtig udvikling og regional udvikling - fra klimaudfordring til energiindsats

Klimaændringer - og deres indvirkninger på, hvordan vi producerer og forbruger - er et stadig mere centralt tema i politikken for en bæredygtig udvikling.

Regional tilpasning til klimaændringer: en europæisk udfordring for fysisk planlægning

Det er afgørende, at vi europæere får indført rettidige, passende og omkostningseffektive tilpasningsindgreb og dermed undgår eller afbøder klimaændringernes potentielle skadevirkninger for mennesker og økologiske systemer.

Regioner samarbejder om bæredygtig udvikling

Nettet GRDP (Greening Regional Development Programmes) har udviklet et sæt værktøjer for at hjælpe offentlige organer med at give miljøaspekter fuld prioritet i den lokale og regionale udvikling.

ERDF i aktion: Det Forenede Kongerige, Østrig, Grækenland, URBACT

Nyt fra felten: Polen

Beretning: Godt på vej til en "lav-kulstoføkonomi"

East of England er en af de få europæiske regioner, der med sandsynlighed vil kunne indfri EU's nye og ambitiøse mål om reduktion af CO₂-emissionen, som Europa-Kommissionen har fastlagt.

Nyt fra felten: Kanarieøerne (Spanien)

INTERREG i aktion

3

7

10

13

14

16

20

21

Billeder (sider): Europa-Kommissionen (1, 3, 4, 5, 6, 15), LIFE projects (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9), Mark Passmore (10, 11), South West Regional Office (12), Ecodyfi (13), Energieagentur Judenburg-Knittelfeld-Murau (13), ANATOLIKI S.A. (13), Commune Napoli (13), EEDA (16, 28, 29), Dong Energy A/S (17), Instituto Tecnológico de Canarias (20), ASECOR (21), Stadtreinigung Leipzig, Vital Signs project (21), GTK (21).

Forsidebidrag: Nestos flodprojekt: Tissavros dæmningen for vandings- og energibehov (i samarbejde med Bulgarien), Drama, Grækenland.
Andre bidragydere: Pierre Ergo, Jean-Luc Janot.

Ansvarshavende redaktør: Ana-Paula Laissy, Europa-Kommissionen, GD Regionalpolitik.
Bladet trykkes på genbrugspapir i engelsk, fransk og tysk sprogversion.

Temahæftet er tilgængeligt i de 22 EU-sprogversioner på:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm
De holdninger, der er udtrykt i denne publikation, tilskrives artiklernes ophavs personer og afspejler ikke nødvendigvis Europa-Kommissionens synspunkter.

Bæredygtig udvikling og regional udvikling - fra klimaudfordring til energiindsats

Klimaændringer og deres indflydelse på, hvordan vi producerer og forbruger, er stadig mere centrale faktorer i politikken for en bæredygtig udvikling. Disse aspekter er således afgørende for den regionale udvikling, der frembyder en hidtil uset udfordring men også en chance for Europas regioner, hvad angår deres kapacitet til innovation og jobskabelse.

Dette store fotovoltaiske anlæg producerer 530 MWh med solenergi i Blons, Østrig.

En "bæredygtig udvikling", hvilket indebærer en balance mellem økonomiske, sociale og miljømæssige overvejelser, har længe været et grundlæggende mål for EU-politikken. Men en overordnet udfordring er nu ved at indtage en prioritetsstilling, nemlig klimaændringer¹. Selv om de processer, der medfører klimaændringer, er knyttet til en række områder (luft, vand, undergrund, biodiversitet) og til et antal sektorer (transport og byggeri, industri og landbrug), optræder et kerneelement - energi - hele vejen igennem Energiforsyningen. Denne energi er stærkt afhængig af fossile brændstoffer, som ikke alene bidrager stærkt til drivhuseffekten, men hvoraf de resterende beholdninger også

er begrænsede. Denne situation gør EU afhængig af eksterne energileverancer og er dermed udsat for prisudsving.

Der er derfor god mening i, at energi og klimaændringer rangerer højt blandt de syv udfordringer, der indgår i EU's strategi for bæredygtig udvikling, som Rådet for Den Europæiske Union vedtog i 2006. De seks andre udfordringer, som indgår i strategien, er bæredygtig transport, bæredygtighed i forbrug og produktion, bevarelse og forvaltning af naturressourcer, folkesundhed, social inklusion, demografi og migration samt global fattigdom.

(1) Grønbog fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - Tilpasning til klimaændringerne - hvad kan der gøres på EU-plan (KOM(2007) 354 endelig udg.) og PESETA-projektet - Impacts of climate change in Europe: <http://peseta.jrc.es/>

Kommissionens første rapport om en bæredygtig udviklingsstrategi

Den 22. oktober 2007 vedtog Europa-Kommissionen sin første statusrapport om strategien for bæredygtig udvikling². Om end rapporten på dette felt stadig er afdæmpet, er de politiske udviklingstendenser på såvel europæisk som nationalt plan mere opmuntrende, navnlig på områderne energi og klimaændring. Den nye integrerede politik, som Rådet vedtog i marts 2007, er blandt de vigtigste initiativer,

der er taget på EU-plan. Næsten alle medlemsstater har vedtaget strategier til bekæmpelse af klimændringer.

Til forskel fra andre sektorer og trods teknologiske forbedringer af køretøjerne stiger emissionerne af drivhusgas fra transportmidler fortsat i takt med bruttonationalproduktet. Når det gælder bæredygtig produktion, er resultaterne svære at bedømme i stor målestok. Skønt stadig flere firmaer tilbyder bæredygtige produkter og serviceydelser, ligesom der også tages stadig flere initiativer til fremme af miljøvenlig teknologi og miljømærkning, er der stadig et betydeligt uudnyttet potentiale. Hvad angår naturressourcer, er situationen mangfoldig og kompleks, og overvejelserne koncentrerer især om områderne jordkvalitet, biodiversitet og havressourcer.

Energien og regionerne: en undersøgelse udført af Europa-Parlamentet

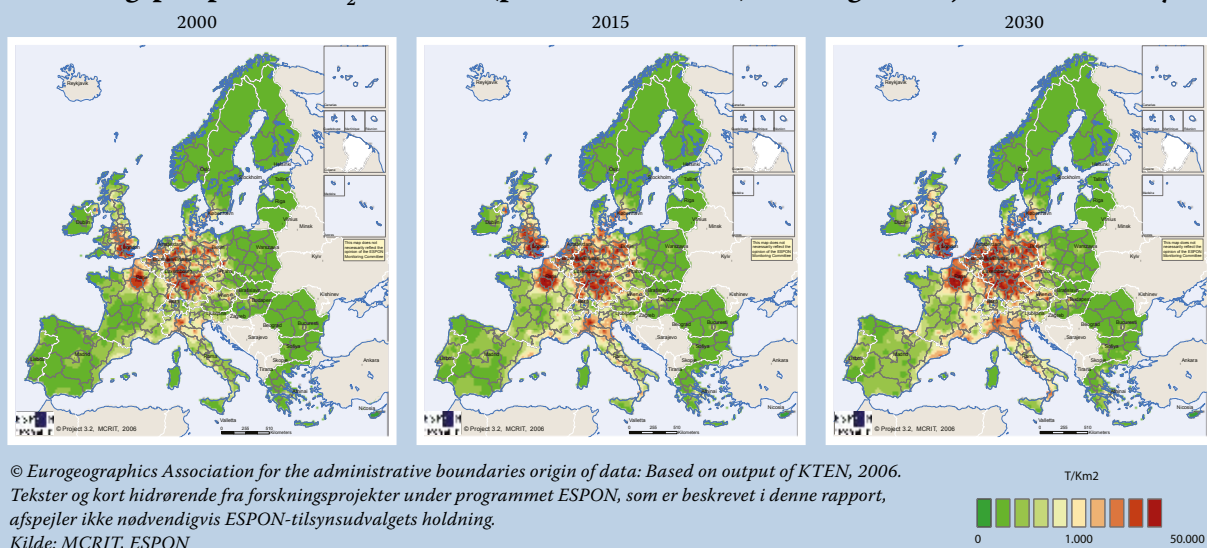
På initiativ af Europa-Parlamentet blev der i juni 2007 lavet en undersøgelse³, dels om støtten til bæredygtig og vedvarende energi i programmerne for samhørighedspolitikken 2000-2006 i de 15 "gamle" medlemsstater, dels om de 27 nuværende medlemsstaters projekter i forbindelse med de nationale strategiske referencerammer 2007-2013.

I perioden 2000-2006 var omkring 1% af strukturfondsprogrammernes samlede budget afsat til investeringer i bæredygtig og vedvarende energi. De nationale strategiske referencerammer for finansieringsperioden 2007-2013 udviser en betydelig stigning på dette område. Der er tildelt omkring 15 mia. EUR til investeringer i vedvarende energi, energieffektivitet og miljøvenlig bytransport. Sammenlignet med programmeringsperioden forinden er beløbet fem gange højere end under konvergensmålet og syv gange højere end under målene om regional konkurrenceevne og beskæftigelse.

Bilfri dag i Bruxelles, Belgien.

Udviklingsperspektiv: CO₂-emission (pr. overfladeenhed) forårsaget af vejtrafik mellem byer

(2) Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet – Statusrapport om strategien for en bæredygtig udvikling 2007(KOM (2007) 642 endelig udg.).
(3) Europa-Parlamentet, Generaldirektoratet for Unionens Interne Politikker: Using sustainable and renewable energies in the context of the structural policy 2007-2013 (juni 2007).

Kraftværk drevet af skiferolie i Estland.

Europa-Parlamentets undersøgelse indeholder 15 eksempler på god praksis og tre generelle henstillinger: fastsættelse af et opnåeligt mål, en mere strategisk tilgang til bæredygtig og vedvarende energi samt en bedre forvaltning af energispekterne ved indgreb inden for enkelte sektorer.

20 20 inden 2020

Et direktivforslag⁴, som Kommissionen forelagde Rådet og Parlamentet den 23. januar 2008, tager sigte på at stimulere indsatsen for at nå de klimamål, som Rådet vedtog i marts 2007. På grundlag af dels de økonomiske og miljømæssige argumenter for brug af vedvarende energi, dels behovet for

at styrke lovgivningsrammerne, foreslår Kommissionen en ambitiøs pakke af foranstaltninger, der markerer begyndelsen til en "ny industriel revolution".

Målet for disse initiativer er at opnå følgende til 2020: emissionen af drivhusgas skal for EU som helhed nedbringes med 20% i forhold til 1990-niveauet (30%, hvis der er international konsensus herfor) og i 2020 skal 20% af EU's energiforbrug være dækket af vedvarende energi (mod 8,5% i dag) og 10% af brændstofforbruget til transport være dækket af biobrændstof fremstillet på en økonomisk bæredygtig måde. Der foreslås også en forbedring af systemet for handel med kvoter for drivhusgasemission.

(4) Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - 20 20 by 2020. Europe's climate change opportunity (KOM(2008) 30 final).

Miljø og bæredygtig udvikling i...

... Fællesskabets strategiske retningslinjer 2007-13

Fællesskabets strategiske retningslinjer for samhørighed¹, som Rådet har vedtaget, giver medlemsstaterne og regionerne et sæt retningslinjer for at "anspore en harmonisk, afbalanceret og bæredygtig udvikling af Fællesskabet". Mange af disse retningslinjer, som er sammenfattet nedenfor, handler om miljø.

Retningslinje 1.1.: "Europa og dets regioner skal gøres til et mere attraktivt sted at investere og arbejde". Dette indebærer, at transportinfrastrukturen udbygges (1.1.1.), og at transportformerne samtidig gøres mere miljøvenlige, jævnfør hvidbogen om transportpolitik.

At styrke synergierne mellem miljøbeskyttelse og vækst (1.1.2.) betyder, at der må lægges vægt på at bekæmpe forurening ved kilden, navnlig hvad angår affald. Rådet anbefaler:

- store investeringer i infrastruktur for at efterleve europæisk miljølovgivning og Kyoto-aftalerne
- genetablering af det fysiske miljø og naturarven
- skabelse af attraktive vilkår for erhvervslivet
- etablering af risikoforebyggende foranstaltninger gennem forbedret forvaltning af naturressourcer
- mere målrettet forskning
- bedre anvendelse af ikt
- en mere innovativ offentlig forvaltning

Med henblik på en mindre intensiv brug af traditionelle energikilder (1.1.3.) foreslår Rådet:

- at støtte projekter, der fremmer energieffektiviteten og udbreder udviklingsmodeller med lav energiintensitet
- at anspore til brug af vedvarende energi og alternative energikilder
- at fokusere investeringerne i traditionelle energiressourcer på udbygning af nettene, hvor der er tegn på markedssvigt

Retningslinje 1.2.: "Bedre viden og innovation til sikring af vækst". For at fremme innovation og iværksætteri (1.2.3) opfordres medlemsstaterne til at trække på EU's styrker inden for miljørigtig innovation og fremme indførelsen af systemer til miljøforvaltning.

... De nationale strategiske referencerammer og de operationelle programmer

De strategiske retningslinjer for samhørighed 2007-13 var udgangspunktet for de 27 "nationale strategiske referencerammer", som Kommissionen har godkendt. Disse referencerammer er grundlaget for 434 operationelle programmer, hvoraf næsten alle nu er blevet vedtaget.

Disse dokumenter afspejler samlet set medlemsstaternes brede forpligtelse til miljøbeskyttelse og risikoforebyggelse med en samlet investering på 51 mia. EUR. Der er under de nye programmer for 2007-13 afsat 15,2 mia. EUR i støtten til vedvarende energi og ren bytransport.

... initiativet "Regioner for økonomisk forandring"

Kommissionen fremsatte dette initiativ for at lette gennemførelsen af de strategiske retningslinjer gennem interregionalt samarbejde og byudviklingsnettet Urbact. Initiativet, der har fået tildelt 327 mio. EUR, berører 30 prioriterede temaer, hvoraf et dusin handler om miljø.

... forordningerne om strukturfondene og Samhørighedsfonden

I de nye forordninger om strukturfondene og Samhørighedsfonden lægges der større vægt på den bæredygtige udviklings miljømæssige aspekter. Disse nævnes i den **generelle forordnings** definition af fondens mål og mission (artikel 3). I samme forordnings artikel 17 fastslås det, at fondenes virke udelukkende skal ligge inden for rammerne af bæredygtig udvikling og inden for målsætningen om at beskytte og forbedre miljøet.

Forordningen om **Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU)** fastlægger de forudsete miljømæssige foranstaltninger på alle felter inden for hvert af de nye prioriterede mål: Konvergens (artikel 4), Regional konkurrenceevne og beskæftigelse (artikel 5) og Europæisk territorielt samarbejde (artikel 6).

I artikel 1 i forordningen om **Samhørighedsfonden** understreges det, at fonden blev oprettet ud fra ønsket om at styrke den økonomiske og sociale samhørighed med henblik på bæredygtig udvikling. I artikel 2 fremhæves fondens nye fokusering på bæredygtig udvikling samt kriterierne for støttetildeling til "energieffektivitet og vedvarende energi".

■ At passe på økosystemerne er alles sag.

(1) Rådets beslutning af 6. oktober 2006 om Fællesskabets strategiske retningslinjer for samhørighed (2006/702/EF).

Regional tilpasning til klimaændringer: en europæisk udfordring for fysisk planlægning

Af Ronan Uhel og Stéphane Isoard¹

Det er afgørende for europæerne at tage rettidige, passende og omkostningseffektive skridt til tilpasning for at undgå eller mindske de skadevirkninger, som klimaændringer potentielt kan udøve på mennesker og økologiske systemer.

Oversvømmelser er de første synlige tegn på klimaændringer.

De værste følgevirkninger af klimaændringer vil måske ikke ramme Europa i år eller næste år. Men vi har ikke tid til at være selvtilfredse. Sidste års dramatiske skovbrande i Grækenland og oversvømmelser i Det Forenede Kongerige viste endnu en gang, hvilken ødelæggende kraft elementerne kan udøve på menneskers sundhed og økosystemerne samt deres socioøkonomiske følgevirkninger. Skønt klimaændringerne vil ramme forskelligt rundt om i Europa, tyder nylige vurderinger foretaget af Det Mellemstatslige Panel om Klimaændringer på, at hyppigheden og intensiteten af ekstreme vejrrelaterede begivenheder i fremtiden vil tiltage som følge af global opvarmning. Selv, hvis udledningen af drivhusgasser ophørte i dag, ville forandringerne fortsætte i mange årtier og, hvad angår vandstanden i havene, i århundreder. Ifølge forudsigelser for år 2100 vil temperaturen i Europa således være steget med mellem 2 og 6°C over 1990-niveauet.

Behovet for tilpasning er en regional og territorial sag

Sydøsteuropa, middelhavsområdet og Centraleuropa er de regioner, der er mest sårbare over for klimaændringer. På den anden side vil nordlige og nogle vestlige regioner i Europa måske opleve visse positive følgevirkninger, især for landbruget, om end kun i en begrænset periode. Klimaændringerne vil muligvis medføre udbytteforøgelser i den erhvervsmæssige skovdrift i Nordeuropa, mens der i middelhavslandene og på det europæiske kontinent forventes udbyttenedgang som følge af hyppigere tørkeperioder. Dertil kommer en sandsynlig forøget risiko for brande i Sydeuropa. Bjergregioner såsom Alperne er særlig sårbare over for klimaændring og lider allerede nu under temperaturforøgelser

(1) Ronan Uhel er leder af afdelingen Spatial analysis (rumlig analyse) og Stéphane Isoard er projektleder i afdelingen Climate change impacts & adaptation (følgevirkninger af og tilpasning til klimaændringer) ved EEA.

Det Europæiske Miljøagentur, Kongens Nytorv 6, DK-1050 København K, Danmark. www.eea.europa.eu

over gennemsnittet. Således vil smeltning af gletschere og andre områder, hvor der tidligere var permafrost, med sandsynlighed medføre en hurtigt tiltagende risiko for naturkatastrofer, jorderosion og oversvømmelse. I Østrig er man allerede i færd med at evaluere disse risici og relaterede skadevirkninger for vinterturismen, idet man vurderer dennes sårbarhed over for følgevirkninger af klimaændringer og udtænker initiativer med henblik på en rettidig tilpasning og minimering af samfundets økonomiske tab. Klimaændringer vil i høj grad kunne påvirke kystzonerne som følge af en stigende havvandsstand såvel som hyppigere og/eller kraftigere storme. I samarbejde med relevante parter på tværs af sektorer arbejder Nederlandene på planer til begrænsning af risikoen fra oversvømmelse af kyster og floder. I de baltiske lande og omkring Middelhavet og Sortehavet er habitater og kystøkosystemer særlig udsatte for risici med betydelige tab af vådområder til følge. Det er derfor afgørende, at vi i Europa erkender alt dette og træffer rettidige, passende og omkostningseffektive

Polarrævens pelsfarve er allerede blevet påvirket af klimaændringer.

foranstaltninger til tilpasning for at undgå eller begrænse sådanne klimafænomeners potentielle skadevirkning for mennesker og økosystemer. Det at blive mindre sårbare og mere modstandsdygtige er en generel og presserende prioritet for alle lande, regioner, virksomheder og øvrige aktører i Den Europæiske Union.

Manglende information og viden

Såvel politikerne som offentligheden har behov for information. Her består en af hovedudfordringerne i at videreudvikle den videnskabelige forståelse af klimaændringer og deres indvirkninger på regionalt plan, så de bedst mulige tilpasningsløsninger kan udvikles og anvendes. I dag ved vi ikke engang nok til at gennemføre strategiske og koordinerede tiltag på hverken EU- eller nationalt niveau for slet ikke at tale om regionalt og lokalt plan.

Forbedringen af vores vidensbasis er en hovedprioritet. Nogle lande er i færd med at udvikle eller har afsluttet nationale "sårbarhedsvurderinger" og/eller nationale tilpasningsplaner (f.eks. Danmark, Finland, Frankrig, Portugal, Spanien, Sverige, Nederlandene og Det Forenede Kongerige). Vi må imidlertid foretage flere vurderinger af sårbarheden og tilpasningsevnen

på tværs af vigtige økonomiske sektorer og miljøtemaer samt anvende egnede analyseværktøjer såsom fysisk planlægning, når det gælder den aktuelle problemstilling. Der er brug for mere sund forskning og koordineret analyse for at få opbygget baseline-datasæt og -modeller, f.eks. en regional hindcast-evaluering af Europas klima, hvor forbedrede hydrologiske modeller sættes i sammenhæng med konstaterede klimaændringer. Kun på denne måde kan vi stille basale spørgsmål, f.eks. om vandmangel i en region skyldes ringe nedbør eller dårlig forvaltning.

De økonomiske omkostninger af klimaændringers følgevirkninger (f.eks. prisen for passivitet) præger i stadig højere grad den politiske debat. Dette er afgørende for udviklingen af passende tilpasningsløsninger som middel til at begrænse skader eller til at udnytte positive muligheder i tilknytning til klimaændringer. De økonomiske omkostninger giver en fælles måleenhed til vurdering og overvågning på tværs af sektorer og kan medvirke til at indkredse vigtige

Luftfarten er en af de hurtigst voksende kilder til forurening og kulstofudledning.

problemstillinger. Der er også brug for et økonomisk perspektiv i de europæiske og nationale tilpasningspolitikker med henblik på at supplere vores viden om følgevirkninger af klimaændringer. Der er faktisk meget få taloplysninger om omkostningerne ved tilpasning og det haster med at få opbygget en dokumentationsbase, der kan lette en oplyst, omkostningseffektiv og afbalanceret tilpasning i Europa.

God praksis i de indledende tilpasningsindgreb, især dem, der handler om løbende ekstreme vejrbegebenheder, må dokumenteres og udveksles. Det Europæiske Miljøagentur (EEA) har oprettet en database om medlemsstaters indgreb på vandområdet, men denne skal regelmæssigt opdateres af de relevante nationale organisationer og udvides til nye medlemsstater og andre sektorer. Der er også adgang til uvurderlige oplysninger fra andre internationale net. FN's rammekonvention om klimaændringer og IPCC har f.eks. omfattende data om sårbarhed og tilpasning, men disse informationer bør gøres mere tilgængelige.

Resultater af forskningsprogrammer er ofte ikke blevet formidlet ud til politikudformere og andre relevante parter i en forståelig form. Gode eksempler herpå er projekterne ESPACE (European Spatial Planning: Adapting to Climate

Events) og BRANCH (Biodiversity Requires Adaptation in Northwest Europe under a Changing climate) under fællesskabsprogrammet INTERREG. Der er imidlertid generelt et presserende behov for projekter, der kan være med til at sikre politikerne den vejledning og de værktøjer, de behøver, og som vil bidrage til at opbygge effektive tværnationale og regionale net.

Politisk kontekst og perspektiver

Europa-Kommissionens grønbog om tilpasning (2007)² giver et sæt rammer inden for hvilke bestræbelserne må samordnes. Høringsprocesserne må gennemarbejdes for at sikre EU en sammenhængende tilgang på tværs af Fællesskabets direkte finansieringsmekanismer (f.eks. landbrug, samhørighed, solidaritet og LIFE+), såvel som af den eksisterende EU-lovgivning og nye politiske svar. Grønbogen om tilpasning indledte EU's politiske proces vedrørende tilpasning og denne vil yderligere blive understøttet og udviklet, dels af en europæisk rådgivningsgruppe om tilpasning, og dels af udarbejdelsen af hvidbogen om tilpasning, der skal udgives i slutningen af 2008. Også andre sektorpolitikker, såsom direktivet om oversvømmelser (fælles holdning fra Rådet og Parlamentet i 2007) og Kommissionens meddelelse om vandknaphed og tørke (juli 2007), giver et sæt meget nyttige og supplerende politiske rammer, der direkte behandler følgevirkninger af klimaændringer. Der arbejdes også på en meddelelse om klimaændrings konsekvenser for menneskers sundhed.

Set ud fra et territorielt og regionalt udviklingsperspektiv er tilpasningen til klimaændringer genstand for stadig større opmærksomhed. På den uformelle ministerkonference i Leipzig i maj 2007 blev der af EU-landenes ministre med ansvar for fysisk planlægning vedtaget en "territorial dagsorden for Den Europæiske Union" og, i november 2007, en "handlingsplan for territorial samhørighed", i hvilke tilpasning til klimaændringer er et hovedtema. I denne sammenhæng arbejder Kommissionen på en grønbog om territorial samhørighed, der kommer i 2008. Andre, tilknyttede politikker med territorial dimension er direktivet om en havstrategi, blåbogen om havpolitik og INSPIRE-direktivet om geografisk information.

Med disse udviklingstendenser for øje må EU tilpasse sine styringsstrukturer, så de matcher tilpasningens tværgående karakter. I modsat fald sættes hele indsatsen på spil. Dette er klart blevet bevist af ESPACE-projektet, der giver konkret vejledning om tilpasning beregnet for politikere med ansvar for forvaltning af klimaændrings følgevirkninger for fysisk planlægning af vandressourceforvaltning. Projektet indebærer, at tilpasning til klimaændringer gøres til en kernemålsætning for fysisk planlægning, der herved bliver mere langsigtet end sådan planlægnings normale levetid, med henblik på at forstå de klimatiske risici og at fostre "mestre i klimatilpasning".

Denne projekttype forventes udbredt til andre vigtige regioner og tilpasningsemner, f.eks. tørke og vandknaphed i regioner omkring Middelhavet og i det øvrige Sydeuropa. Et første skridt består i at udvikle og gennemføre

initiativer, der handler om klimaændringer, inden for eksisterende strategier og politik. En fundamentsten, hvad angår forbedring af vandtilgængelighed og -kvalitet samt begrænsning af oversvømmelsers følgevirkninger, er f.eks. EU's "rammedirektiv for vand", der har en trinvis og cyklisk tilgang. Det er vigtigt, at EU-medlemsstaterne nu kommer i gang med at drøfte, hvordan man får indarbejdet klimaændringsaspektet i planer for forvaltning af afvandsingsområder allerede fra den første cyklus, der begynder i 2009. Her er der vigtige bånd at knytte til den fysiske planlægning, idet der kræves et stærkt engagement fra de involverede parter for at sikre, at tilpasningen accepteres og lykkes. Blandt de vigtige parter er regionale og lokale autoriteter, virksomheder og borgere. Navnlig de ansvarlige for fysisk planlægning bør virke inden for de tilsvarende rammer for at sikre, at klimaændringsaspektet tilgodeses, da de har at gøre med mange planlægningsniveauer og kan skabe sammenhæng i og forstå bedømmelsen af tilpasningskapacitet.

Udvikling og gennemførelse af tilpasningsinitiativer er et forholdsvis nyt fænomen.

Udvikling og gennemførelse af tilpasningsinitiativer er et forholdsvis nyt fænomen. Klimaændrings vidtrækkende indvirkninger på naturlige og menneskeskabte miljøer på tværs af alle sektorer og regioner er utilstrækkeligt indarbejdet i udviklingen inden for andre sektorspecifikke områder (f.eks. forvaltning af jordbund og økosystemer). Disse samspil må etableres for at opnå en effektiv og sammenhængende politisk respons, som i særdeleshed forlader sig på forbedrede klimascenarier på regionalt plan, en højtudviklet forståelse af "god praksis" via informationsudveksling, ligelig deltagelse af den offentlige og den private sektor samt sikring af tilpasningsforanstaltningernes sammenhæng med andre politiske målsætninger. Vi må handle nu og sammen i Europa om tilpasning på lignende vis, som vi samarbejder om at afbøde følger af naturkatastrofer. Vores bestræbelser må være bæredygtige, konsekvente og sammenhængende med afbødningsstrategierne. Alle niveauer i vores samfund er involverede og nye rammer er påkrævede for at sikre, at de engageres og gør en effektiv indsats.

Spørgsmål kan stiles til: information.centre@eea.europa.eu

(2) Grønbog fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - Tilpasning til klimaændringerne – hvad kan der gøres på EU-plan (KOM(2007) 354).

Regioner samarbejder om bæredygtig udvikling

Af Flora Dewar og Julie Verré¹

Netværket "Greening Regional Development Programmes" (GRDP) har udviklet produkter, der hjælper offentlige organer med at give miljøspørgsmål fuld prioritet i lokal og regional udvikling.

Deltagere på et seminar i Exeter, England, i 2006.

Hvert år ofres der hundreder a milliarder euro på at udvikle Europas regioner. Disse pengemidler giver et stort potentiale for at udvikle regionerne på en måde, der beskytter eller forbedrer miljøet. Alligevel finder mange myndigheder det stadig svært at gøre.

I hensigt om at få frigjort dette potentiale blev nettet "Greening Regional Development Programmes" (GRDP) oprettet i 2004. Partnerne i GRDP ønsker at fremme mere effektive regionale programmer, der leverer bæredygtige resultater til lokalbefolkningerne.

Partnerskabet GRDP arbejdede i tre år på at udvikle produkter til at hjælpe offentlige organer med at give miljøspørgsmål fuld prioritet på linje med mere traditionelle økonomiske

og sociale mål i de EU-støttede udviklingsprogrammers periode 2007–2013.

GRDP-projektets oprindelse

GRDP begyndte som et europaomspændende net finansieret af EU-programmet Interreg IIIC. Projektet blev affødt af drøftelserne mellem en kernegruppe af partnere fra Italien, Østrig, Spanien, Malta, England og Wales. De udvekslede deres erfaringer med at integrere miljøaspektet i regionale programmer støttet af EU's strukturfonde. Skønt EU's regler for forvaltning af strukturfondene fastslår, at miljø og bæredygtig udvikling skal være en central del af udviklingsprogrammerne, kæmper man i mange regioner med at gøre dette til

(1) Henholdsvis External relations officer og projektmanager for GRDP. Environment Agency for England and Wales, Manley House, Kestrel Way, Sowton Industrial Estate, Exeter EX2 7LQ, UK. www.envisionsw.org

en praktisk realitet. GRDP-projektet var beregnet til at hjælpe sådanne regioner.

Projektet samlede 39 partnere af meget alsidig sammensætning. Partnerne var lokale, regionale og nationale myndigheder, miljømyndigheder, udviklingsagenturer og forskningsinstitutter fra otte EU-lande. Projektet byggede på den idé, at partnerne ønskede at lære af hinanden og skabe en fælles europæisk tilgang til integrering af miljøaspektet i regionale udviklingsprogrammer.

Miljøintegration indebærer, at miljøaspektet behandles som en ligestillet bestanddel på linje med sociale og økonomiske problemstillinger på alle udviklings- og implementeringsstadier af et regionalt program. I dette øjemed knyttede partnerskabet stærke bånd til nøgleinstitutioner og net rundt om i EU, såsom det europæiske net af miljømyndigheder (European Network of Environmental Authorities).

GRDP's resultater

I opstarten af projektet blev der ude i partnerregionerne foretaget en dybdegående revision for at identificere god praksis og praktiske løsninger i integrationen af miljøaspektet i de regionale udviklingsprogrammer. Revisionen afdækkede også nogle casestudies, der beskrev, hvordan miljøaspektet med succes blev integreret i strukturfondene og andre udviklingsprogrammer. Herudfra definerede GRDP-partnerne fire arbejdstemaer, og der blev afholdt fire tekniske workshoper. Efter workshopperne blev der udgivet publikationer om diverse emner i relation til miljøintegration.

I 2006 udarbejdede GRDP-projektet en vejledning, som fik en meget varm velkomst på tværs af EU, nemlig en håndbog i strategisk evaluering af miljøaspekter i

samhørighedspolitikken 2007-13 (Handbook on Strategic Environment Assessment (SEA) for Cohesion Policy 2007-13) (se boks 1).

Charter og værktøjssæt

I de seneste publikationer sammenfattes de vigtigste af GRDP's arbejdsresultater, nemlig GRDP's charter og desuden et værktøjssæt kaldet Beyond compliance: how regions can help build a sustainable Europe ("Mere end overholdelse - sådan kan regioner medvirke til at opbygge et bæredygtigt Europa").

GRDP's charter henvender sig til alle Europas offentlige instanser. Det er en præcis samling af hovedprincipper om nøgleaspekter vedrørende miljøintegration i regionale udviklingsprogrammer. Ved at undertegne charteret forpligter man sig som partner til at "arbejde for mere bæredygtige regionale udviklingsprogrammer, at arbejde i partnerskab og at støtte miljøvenlige projekter".

GRDP's værktøjssæt, der omfatter en cd-rom med casestudies, har til formål at hjælpe offentlige organer med at integrere miljøaspektet i den regionale udvikling. Det indeholder også en samling faktablade, en vejledning og eksempler på god praksis om emner, der er vitale for miljøintegration. Vejledningen, der findes på syv sprog, giver praktiske forslag til, hvordan man kan effektivisere og spare omkostninger via mere miljøvenlige programmer og projekter. Rundt om i Europa blev der arrangeret workshoper til udbredelse af information om værktøjssættets hovedelementer, nemlig "Miljøet som økonomisk drivkraft", "Strategisk miljøevaluering", "Partnerskab som værktøj til miljøorienterede regionaludviklingsprogrammer" og "Sådan gøres projekter mere miljøorienterede".

Håndbog om strategisk evaluering af miljøaspekter i samhørighedspolitikken

Håndbogen - *"Handbook on Strategic Environment Assessment (SEA) for Cohesion Policy 2007-2013"* - indeholder oplysninger, kilder og procedurevejledning til dem, der behøver det for at foretage evaluering af miljøaspekter til programmeringsdokumenter vedrørende samhørighedspolitikken. Håndbogen blev lagt ind på Generaldirektorat for Regionalpolitik's websted blandt Europa-Kommissionens vejledningsdokumenter som hjælp til alle involverede i gennemførelsen af EU's strukturaktioner. Dette værktøj kan anvendes bredt, da partnerne selv har fået det oversat til litauisk, græsk, italiensk, portugisisk, polsk og rumænsk. Ligeledes har mange myndigheder fra forskellige medlemsstater anvendt GRDP's miljøevalueringsmetodik til de nye operationelle programmer for 2007-13. I Grækenland har metodikken således med succes tjent til gennemførelse af tre miljøevalueringer i forskellige regioner.

Håndbogen er tilgængelig online hos:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/sea_handbook_final_foreword.pdf

10 tips fra GRDP's værktøjssæt til at gøre regionerne mere miljøorienterede

- 1) sikre, at miljømæssige målsætninger går på tværs af alle programprioriteringer og -foranstaltninger, og at de tilgodeses i alle stadier af et program
- 2) erkende, at miljøvenlige projekter kan spare penge og skabe sociale og økonomiske muligheder samt stimulere innovation
- 3) overveje en mere bæredygtig tilgang til regionens udviklingsprogrammer for landbrug og landdistrikter
- 4) overveje at indføre sammenhængende byforvaltning for vore byer og acceptere miljøsanering som en drivkraft for en bæredygtig lokaløkonomi
- 5) erkende, at evaluering af miljøaspekter styrker den regionale udviklingsplanlægning og skaber en mere bæredygtig tilgang til udvikling
- 6) støtte partnerskab om politikudformning, programudvikling og projektlevering som et essentielt værktøj for et vellykket program
- 7) fremme inddragelsen af partnere på miljøområdet, indbefattet miljømyndigheder, ngo'er m.v.
- 8) anerkende brugen af netværk til opbygning af institutionernes kapacitet til at udvikle europæiske, nationale og multiregionale strategier, politikker, planer og programmer
- 9) arbejde for integration af miljøaspekter i udformning, implementering og overvågning af alle projekter
- 10) fremme og udbrede information om miljømæssigt vellykkede projekter for at stimulere motivationen og engagementet hos projektets fremtidige ansøgere og begunstigede parter

Fordelene ved samarbejde med andre europæiske regioner

INTERREG IIC-projektet blev vellykket takket være et stærkt EU-partnerskab og den engagerede støtte fra det internationale projektteam med kontor i Exeter, hos miljøagenturet for England og Wales. Spændvidden og antallet af partnere gav lejlighed til at få demonstreret "bedste praksis" i EU og til at drøfte fælles problemstillinger. Projektet gav også mere "tyngde" til de politiske budskaber på området. Partnerskabet formåede at øve indflydelse på et strategisk plan og anspore en større bevidsthed om behovet for miljøintegration i programmerne.

Projektets produkter og aktiviteter støttede nogle af partnerne til yderligere gavn for deres troværdighed og anerkendelsen af deres arbejde for at gøre regional udvikling mere miljøorienteret. Takket være, dels GRDP-dokumenternes rettidige tilgængelighed, dels selve nettet, udover partnere og myndigheder indflydelse på regionale udviklingsprogrammer i en tid, hvor miljøet er genstand for meget større opmærksomhed end førhen og navnlig gennem debatten om klimændringer.

Flere informationer og adgang til at downloade GRDP's håndbog, værktøjssæt og casestudies:
www.grdp.org

DET FORENEDE KONGERIGE

Lokalt fællesskab om vedvarende energi i Dyfi Valley, Wales

Samlede omkostninger: 675 000 EUR
EU-bidrag: 227 000 EUR

I en tid med tiltagende modstand mod store kommercielle vindmølleparker i Midt Wales tog dette projekt sigte på at hjælpe lokale beboere med at få oprettet et antal selvejende små elværker drevet af vedvarende energi. Håbet var at forbedre forståelsen af og støtten til vedvarende energi ved at maksimere dens fordele på lokalt plan. Med støtte fra de regionale myndigheder, Powys County Council og Welsh Assembly Government, samt firmaet Dulas Ltd fik 16 projekter bevilget tilskud og erhvervsudviklingstimer, heriblandt til et 100 kW vandkraftanlæg ejet af en landmand i bakklandet. Andelsforetagendet "Bro Dyfi Community Renewables" blev oprettet. Dets første vindmølle på 75 kW er siden blevet efterfulgt af endnu én på 500 kW. Ledelsesorganet "ecodyfi" har udviklet sig til en erhvervsdrivende forening, der støtter regenerering af lokalsamfund i Dyfi Valley.

Andy Rowland, Manager / Trefnydd, ecodyfi
andy.rowland@ecodyfi.org.uk
www.ecodyfi.org.uk

GRÆKENLAND

Udnyttelse af et geotermisk felt i Thessaloniki-bugten

Samlede omkostninger: 75 600 EUR
EU-bidrag: 37 800 EUR

Området øst for byen Thessaloniki har siden den græsk-romerske æra været kendt for sit righoldige geotermiske potentiale. Denne energi er imidlertid aldrig rigtigt blevet udnyttet i nyere tid. Under SEIPLED-projektet blev der udarbejdet en plan med henblik på at udnytte det geotermiske felt som middel til lokaløkonomisk udvikling. Det er i praksis lykkedes at udnytte geotermisk energi til opvarmning af offentlige bygninger, jordbundsopvarmning af opdyrkede arealer udendørs og i drivhuse samt spa-bade til rekreative formål. I kommunen Thermi blev der gennemført et pilotprojekt til geotermisk opvarmning af et svømmebassin af OL-dimensioner. Projektet muliggør besparelser på 200 toe/år og en reduktion i CO₂-udledningen på 420 tons/år. Det vil også skabe arbejdspladser og rekreative muligheder for lokalsamfundet.

Kostas Konstantinou,
 teknisk direktør for Centralmakedoniens regionale
 energientur (REACM) ANATOLIKI S.A.
reacm@anatoliki.gr

ØSTRIG

"Energievision Murau": 100% vedvarende energi i 2015

Samlede omkostninger: 200 000 EUR
EU-bidrag: 100 000 EUR

Projektet "Energievision Murau" i Steiermark bygger på en bottom-up-tilgang, der involverer alle de regionale aktører på energiområdet, indbefattet forbrugerne. Gennem projektet er der blevet arrangeret regionale energikonferencer med adgang for alle. Deltagerne kommer fra alle samfundssektorer (planlæggere, installatører, SMV'er, energileverandører og -distributører, lokale operatører inden for biogas, skov- og landbrugere, kommuner og andre offentlige myndigheder m.v.) og samarbejder om fælles mål, strategi og projekter. I flere af de tematiske arbejdsgrupper er der planlagt pilotaktioner og investeringsprojekter, f.eks. om biogasenergi, solenergi, miljøvenlig elektricitet og energieffektivitet. Siden 2002 er andelen af vedvarende energikilder til opvarmning steget fra 47% til 56%, og produktion af miljøvenlig elektricitet dækker 120% af behovet. Projektet har affødt mange nye arbejdspladser og forøget indkomst i området.

Josef Bärnthaler,
 Energieagentur Judenburg-Knittelfeld-Murau
josef.baernthaler@eao.st

URBACT

SUDEST – Bæredygtig udvikling af kystbyer

Samlede omkostninger: 296 000 EUR
EU-bidrag: 150 000 EUR

Det tværnationale partnerskab SUDEST arbejdede fra oktober 2005 til juli 2007 om at identificere god praksis for bæredygtig udvikling af kystbyer. En bred vifte af aktører medvirkede og så nærmere på alle emnets dimensioner, lige fra havneforvaltning til udvikling af havneområder og disses omgivelser. Bykommunen Napoli var projektets ledende partner. De øvrige partnere i SUDEST var fire EU- og to tredjelands, en havnemyndighed, et byfornylingsselskab og fire universiteter. Projektets slutrapport giver en sammenfatning af det udførte arbejde og er også et nyttigt hjælpemiddel for andre kystbyer til at finde egnede løsninger på bæredygtighedsudvikling.

Gaetano Mollura, projektenhedskoordinator
 for URBACT-programmet, Napoli Kommune, Italien
urban@comune.napoli.it
www.urbact.eu/sudest

Polens operationelle program "Infrastruktur og miljø 2007-2013"

Polen og dets regioner gøres mere tillokkende

Jaroslaw Orlinski, stedfortrædende direktør, Departementet for koordinering af infrastrukturprogrammer, Ministeriet for regional udvikling, Polen

Polens operationelle program, "Infrastruktur og miljø 2007-2013", er EU's hidtil største samhørighedspolitiske instrument. Ikke alene optager det en betydelig del af Samhørighedsfondens samlede tildeling til Polen (over 22 mia. EUR) men suppleres også af en anseelig mængde andre EFRU-midler (5,7 mia. EUR).

Over 66% af de operationelle programmets ressourcer er afsat til at indfri målsætningerne i den såkaldte "Lissabon-strategi" for vækst og beskæftigelse. Størstedelen af de resterende midler går til miljøforbedringer. En sådan koncentration af ressourcer betyder, at det operationelle program med sandsynlighed vil få en væsentlig indvirkning ikke alene i Polen men også i Europa som helhed. Programmet vil bidrage til investeringer i infrastrukturer inden for seks sektorer: miljø, transport, energi, videregående uddannelse, kultur og sundhed. Hovedmålsætningen er at "gøre Polen og dets regioner mere tillokkende for investorer ved at udvikle teknologisk infrastruktur og samtidig bibeholde beskyttelsen og forbedringen på områderne miljø, sundhed, kulturarv og udvikling af territorial samhørighed".

Skønt programmet er vidtfavnende, mangler det ikke fokus. Alle prioriteter har nemlig klart definerede mål og er koncentreret om aktiviteter med maksimal merværdi. Tiltagene supplerer også hinanden, idet de har et fælles økonomisk mål: at forøge tiltrækningskraften over for investorer. Dette fælles mål kræver imidlertid en helhedspræget tilgang, idet en udvikling af transportinfrastrukturen alene ville være utilstrækkelig, hvis ikke den miljømæssige infrastruktur og energiforsyning samtidig holdt trit med udviklingen. Hvis økonomisk vækst skal være bæredygtig, må miljømæssige overvejelser være et af det operationelle programs tværgående målsætninger fra begyndelsen.

Som det fremgår af den strategiske del af det operationelle program "Infrastruktur og miljø 2007-2013", gennemføres princippet om bæredygtig

udvikling ved at støtte investeringer, der direkte eller indirekte er knyttet til miljøbeskyttelse:

- initiativer med direkte tilknytning til miljøbeskyttelse er bl.a. projekter, der arbejder med styring af fast affald og spildevand, sanering af lossepladser, forøgelse af økologisk sikkerhed, polske virksomheders tilpasning til miljøkrav og skabelse af økonomiske incitamenter til initiativer, der overstiger kravene, bevarelse af biodiversitet, beskyttede landområder, udvikling af samfundsholdninger, der fremmer miljøbeskyttelse osv.
- initiativer med indirekte tilknytning til miljøbeskyttelse er bl.a. aktiviteter og projekter, der støtter miljøvenlige transportformer, f.eks. jernbanetransport, søtransport, bytransport i storbyområder, udvikling af multimodal transport, transport ad indenlandske vandveje og "intelligente" transportsystemer. En bestemt højt prioriteret linje, der udelukkende er helliget miljøvenlig transport, har fået tildelt 7,6 mia. EUR fra Samhørighedsfonden. På energiområdet er der planer, dels om projekter, der forbedrer og mindsker energiforbruget, dels om vedvarende energikilder.

Sideløbende vil man ud fra en tværgående synsvinkel overveje følgende aspekter i projektforbereðelses-, evaluerings- og gennemførelsesfaserne under de forskellige prioritetslinjer: rationel energianvendelse, energieffektivitet, energi fra vedvarende kilder, reduktions- og kompensationsaktiviteter samt andre faktorer som f.eks. fremme af energiløsninger med lav CO₂-emission.

Det operationelle program "Infrastruktur og miljø 2007-2013" vil bidrage til gennemførelsen af målsætninger, der er fastlagt i fællesskabspolitikker såvel som i nationale strategier og politikker vedrørende miljøbeskyttelse i Polen. Gennem implementeringen af det operationelle program vil der blive gjort fremskridt med hensyn til at efterleve "afkoblingsprincippet", dvs. at afhængigheden af emissionsniveauerne eller energiefterspørgslen adskilles fra den økonomiske udvikling.

Installation af dykpumper på det nye vandfiltreringsanlæg i Dodrzyca, Polen.

Programmet vil tillige gøre Polen i stand til at forfølge de mål vedrørende udledning af drivhusgasser, som EU fastsatte i 2007. Midlerne består i at støtte aktiviteter med sigte på at effektivisere energisektoren, fremme vedvarende energiformer, investere i bæredygtige transportsystemer og, hvor det er nødvendigt, undersøge bestemte aktiviteters indflydelse på emissionsreduktionen.

Flere informationer:
<http://www.pois.gov.pl>

East of England fører an med bæredygtighed og vedvarende energi

Godt på vej til en "lav-kulstoføkonomi"

East of England er en af de få europæiske regioner, der med sandsynlighed vil kunne indfri de nye ambitiøse EU-mål om reduceret CO₂-emission. Målene blev fastlagt i Europa-Kommissionens nylige forslagspakke om bekæmpelse af klimændringer og fremme af vedvarende energi. Den østengelske region er også ene om at have et skræddersyet program med et budget på 110 mio. EUR til reduktion af CO₂-emissionen. Programmet skal bidrage til at nedbringe CO₂-emissionsniveauet og sætte skub i den økonomiske vækst.

Kommissær Danuta Hübner besøgende byggepladsen til OrbisEnergy i januar 2008.

"Der er tale om et 'flagshipsinitiativ', præciserede formanden for East of Englands udviklingsagentur (EEDA), Richard Ellis, for en samlet gruppe besøgende, heriblandt Europa-kommissær Danuta Hübner, i januar, da han viste dem rundt på stedet, hvor OrbisEnergy-bygningen opføres. Projektet har modtaget 3,6 mio. EUR fra EFRU's Mål 2-program. Med sin perfekte beliggenhed ved Ness Point i Lowestoft, Storbritanniens østligste punkt, skal OrbisEnergy være omdrejningspunktet for sektoren for vedvarende energi - vind-, bølge- og tidevandskraft - på tværs af East of England. Fra den fem etager høje bygning, der er opført på pæle kun 30 meter fra kysten, er der en vidtrækkende havudsigt. Som værn mod barske vejforhold har OrbisEnergy et gennemtrængeligt regnbueskytelseslag og er konstrueret til at beskytte sine brugere mod kystens stærke sollys. Solvarmeanlægget udjævner temperaturudsvingene i årets løb og gør betonbygningen energieffektiv og selvregulerende.

Varmen kommer fra en lokal flis- og biomassebrænder. Til sommer (2008), når OrbisEnergy åbner, vil bygningen byde på fleksible kontor-, møde- og konferencefaciliteter til de mere end 30 små og mellemstore virksomheder, der er engagerede i den hurtigtvoksende industrisektor for vedvarende energi. "OrbisEnergy vil blive en katalysator for vækst og bidrage vitalt til at få genskabt områderne Lowestoft og Great Yarmouth", fortæller kommunikationschef hos EEDA, Lisa Davidson.

Briten fører an med vedvarende energi

East of England har en førerposition på Det Forenede Kongeriges marked for offshore-vindkraft. Regionen ligger mellem to store udviklingsområder for vindmølleparker til havs, Greater Wash og Thames Estuary. Herfra er det planen at producere mere end 6 GW med vindenergi i løbet af de næste otte år. Havnene i Lowestoft og Great Yarmouth er centrale i

Havvindmølle under opstilling.

denne udvikling. Begge havne blev benyttet under opførelsen af Scroby Sands Offshore Wind Farm, der er en af de første kommercielt drevne havmøllevindparker i Det Forenede Kongerige. Scroby Sands producerer energi nok til at forsyne over 36 000 husstande, hvorved miljøet skånes for udledning af mere end 65 000 tons kuldioxid (CO₂).

Regionen kan også betragtes som Det Forenede Kongeriges "gashovedstad", eftersom gasfelterne i den sydlige del af Nordsøen er blevet serviceret fra Lowestoft og Great Yarmouth i de sidste 40 år. *"Færdigheder og viden fra gasindustrien kan direkte overføres til havbaseret vindenergi. Adskillige regionale virksomheder inden for offshore olie- og gasindustrien har med succes udvidet deres aktiviteter med offshore vindenergi"*, forklarer EEDA's formand, Richard Ellis.

Med Englands højeste produktion af energi fra vedvarende kilder har regionen sat sig for at hente 14% af sin energiforsyning med vedvarende energi inden 2010. I East of Englands planudkast er regionens mål for andelen af vedvarende energi sat til 44% inden 2020, hvilket er langt over de nationale mål. Ud af de 371 MW energikapacitet, som regionen har planlagt at komme op på med havvindmøller inden 2010, er de 288 MW allerede på plads eller godkendt.

Hvad angår fremtiden, ville skønsmæssigt en fjerdedel af Det Forenede Kongeriges elektricitetsbehov kunne dækkes med bølgekraft- og tidevandsenergi. Begge teknologier er dog i dag kun på fosterstadiet af deres udvikling. East of England investerer mere i forskning og udvikling end nogen anden region i Det Forenede Kongerige og også mere end de fleste

Tre spørgsmål til David Morrall

Europæisk og international direktør for East of England Development Agency (EEDA)

- **David Morrall, de fleste regioner i EU har ikke lagt så stor vægt på at udvikle en "lav-kulstoføkonomi". Hvad har motiveret East of England til at gøre det?**

Der er et overvældende økonomisk argument til fordel for vores dagsorden. Regionen har en meget sund og voksende erhvervssektor, der fokuserer på udvikling af vedvarende energi og miljøteknologi. Disse virksomheder fører an med udvikling af nye teknologier og det er vigtigt, at vi bygger videre på denne ekspertise og får den til at vokse, idet den er et kerneelement i regionens økonomi. Dertil kommer, at East of England er lavtbeliggende og således særlig udsat for følgevirkninger af klimaændringer. Det er derfor absolut afgørende, at måderne, hvorpå vi forvalter vores økonomiske vækst, er bæredygtige på den lange bane.

- **Du har tidligere været Europa-direktør for GO-East, forvaltningsmyndigheden for East of Englands Mål 2-program i 2000-06. Nu arbejder du så for EEDA på det nye konkurrenceevneprogram 2007-13. Hvilke sammenhænge kan du se mellem de to programmer, hvad angår en "lav-kulstoføkonomi"?**

Mål 2-programmet blev udviklet tilbage i 1999 og klimaet har i enhver henseende bevæget sig siden da. Hvis vi dengang havde foreslået et program med fokus på lav CO₂-emission, er jeg vis på, at modtagelsen ville have været noget blandet. Når det er sagt, har vi for en tid erkendt denne dagsordens vigtighed i East of England. Derfor har vi via Mål 2-programmet investeret i projekter som OrbisEnergy og engageret os stærkt i bæredygtighed som et tværgående tema i programmet. Vi starter altså "Low Carbon", vores nye EFRU konkurrenceevneprogram for 2007-13, på et stærkt grundlag. Det falder jo stærkt i tråd med de bredere "Lissabon-forpligtelser", som er ledetråden for den nye EU-programmeringsperiode.

- **East of England, et stenkast fra London, er en dynamisk region, i hvilken man forventer en meget betydelig vækst frem til 2021. Er det muligt at forene denne stærke vækst med de mål, der er sat om en økonomi med lav CO₂-emission?**

De to ting går hånd i hånd. En stærk vækst medfører særlige udfordringer såvel som økonomiske muligheder. Gennem det nye program er vi opsatte på at sikre, at væksten bliver bæredygtig men samtidig, at vi maksimerer de økonomiske muligheder. Vi er også opsatte på at spille en anførende rolle i politikudformningen på dette område. Derfor er jeg besluttet på at sikre, at vi deler vores ekspertise og erfaring fra det nye program med andre regioner og partnere på tværs af Europa.

andre europæiske regioner. Det betyder, at regionen også vil kunne tilbyde bistand til den opstående sektor for vedvarende energi fra havet.

Fælles fodslag

East of England, hvis dynamiske økonomi blandt andet nyder godt af stærke forbindelser til London, er hjemsted for 5,5 mio. mennesker. Regionen har indstillet sig på en endnu større økonomisk vækst i årene frem til 2021. Det vil betyde 500 000 ekstra husstande, 450 000 nye job og en stigning i indbyggertallet til seks millioner. Geografisk set er East of England særlig sårbar over for klimændringer på grund af sin lave beliggenhed, forholdsvis ringe årlige nedbørsmængde og langstrakte kystlinje. Det er derfor afgørende at skabe en økonomisk vækst, der tager højde for regionens "CO₂-fodaftryk" og tager hånd om det. Ved at støtte en økonomi med lavere CO₂-emission sikrer man, at væksten skabes på en måde, der er ønskelig, bæredygtig og essentiel for perioden 2007-13 og fremover.

Fra den 3. september til den 26. november 2007 blev der afholdt en bred høring om udkastet til en regional økonomisk strategi. EEDA modtog mere end 200 officielle, skriftlige svar. Omkring 270 personer, der repræsenterede ca. 180 organisationer, deltog i workshoparrangementer. Der blev desuden afholdt 80 høringsmøder med lokale og regionale partnerskabsgrupper og agenturer. EEDA indsamlede og nedfældede tilbagemeldingerne i den 12 uger lange høringsperiode.

Richard Ellis kommenterer processen således: *"Vi ønsker i de kommende få måneder at tilgodese konsekvenserne af de nye data og analyser. Herunder vil vi yderligere undersøge følgevirkningerne af forskellige grader af økonomisk vækst i henseende til miljøaspekter og boligpriser. Det er en kæmpemæssig men spændende udfordring at udtænke en plan sammen med partnere, der vil øge regionens produktivitet, være med til at takle klimændringerne og således sikre, at virksomhederne kan udnytte de muligheder, der ligger i en lav-kulstoføkonomi".* Alle svarene på høringen er nu ved at blive analyseret og den afsluttende regionaløkonomiske strategi forventes klar næste sommer. I lyset af Det Forenede Kongeriges strategi for en bæredygtig udvikling¹, af de seneste

Vidensudveksling om bæredygtighed over Nordsøen

I årene 2000-2007 deltog regionen East of England og nogle andre nordsøregioner i to INTERREG IIIB-samarbejdsprojekter om bæredygtig udvikling.

POWER (Pushing Offshore Wind Energy Regions) har skabt et "Nordsø-kompetencenet" inden for offshore-vindenergi. De medvirkende er organisationer fra regioner, der er anførende inden for denne teknologi. I POWER-nettet sluttede partnerne fra Suffolk County Council og regionen East of England sig sammen med organisationer i Tyskland, Danmark, Nederlandene og Flandern. Projektet fik et fremragende omdømme og blev præsenteret på et stort antal seminarer og konferencer på regionalt, nationalt og europæisk plan. Blandt East of England-regionens bemærkelsesværdige succeser var etableringen af et stærkt netværk om international offshore-vindenergiindustri, en række meget vellykkede internationale arrangementer med netsamarbejde inden for erhvervet, offentliggørelse af undersøgelser vedrørende forsyningskæderne for offshore-vindenergi samt afholdelse af en "mesterklasse i offshore-vindenergi" på Lowestoft College.

SmartLIFE (Smart Lifestyle Innovations for our Environment) var et internationalt pilotprojekt ledet af Cambridgeshire County Council i samarbejde med Malmø Kommunes miljøafdeling og TuTech Innovation GmbH i Hamborg. SmartLIFE's hovedfokusering lå på anlægsindustriens utilstrækkelige evner og kapacitet til at opføre nye boliger, der både var prismæssigt overkommelige og miljømæssigt bæredygtige. Projektet foranstaltede et antal efteruddannelseskurser og kvalificeringstilbud. Omkring 2 500 kursister har nu uddannet sig på de centre, der blev oprettet via SmartLIFE. Projektet blev hædret med adskillige miljøpriser og er blevet indstillet til DG RegioStars Awards 2008.

"Innovation and Business Base" i Luton.

(1) Det Forenede Kongerige har i henhold til Kyoto-aftalen et internationalt mål om at reducere sin udledning af drivhusgasser med 12,5% i perioden 2008-2012. To andre og mere ambitiøse mål er dels at få reduceret kuldioxidudledningen med 20% til 2010 og med omkring 60% til 2050, sammenlignet med 1990-niveauet.

Et landmandsejet kornopbevaringsselskab, Camgrain, vil nedbringe sin CO₂-udledning med 1000 tons om året.

EU-forslag om reduktion af CO₂-emissionen - og af tilliden til de eksisterende regionale færdigheder i udviklingsstøtte på området - er der bred opbakning til denne regions målsætning om at få skabt en "lav-kulstoføkonomi".

Miljøklynge i Peterborough

Peterborough (160 000 indbyggere) har til hensigt at blive Det Forenede Kongeriges "miljøhovedstad". Byen er hjemsted for 300 miljøorienterede virksomheder og et antal miljøorganisationer, heriblandt "UK Centre for Economic and Environmental Development". Denne koncentration af firmaer og organisationer har medvirket til at skabe en "miljøklynge", der har gjort sit til at udvide mulighederne for praktiske resultater på området. Medlemsskaren favner vidt: offentlige agenturer der forsyner myndighederne med politisk rådgivning, firmaer med aktivt engagement i affaldsgenbrug, virksomheder der udvikler og anvender førende teknologi samt rådgivningsbureauer der sælger deres ekspertise verden over.

Miljøklyngen beskæftiger over 4 500 mennesker og tegner sig for mere end 5% af kommunens BNP-andel. Et nyligt åbnet innovationscenter skal støtte og nære nyetablerede virksomheder i miljøsektoren. I nærheden af jernbanestationen er der projekteret et "grønt distrikt" med 25 000 m² byggeri, der skal rumme kontorer med lav CO₂-emission og et miljøvenligt butiksareal. I Peterborough såvel som i f.eks. Lowestoft med OrbisEnergy-centeret eller Luton med "Innovation and Business Base" spiller disse nye EFRU-støttede faciliteter en vital rolle for de respektive lokalområders udvikling. Den iboende sammenknytning af infrastrukturudvikling og byfornyelse er endnu et nøgleaspekt af den regionale strategi for bæredygtig udvikling. "East of England er i mange henseender anførende i sine fremskridt i udviklingen af regionens fremgang som lav-kulstoføkonomi", slutter David Morrall.

Flere informationer:

<http://www.eeda.org.uk/>

East of Englands EFRU-konkurrenceevneprogram (2007-13)

Regionen East of England - der består af "amterne" Bedfordshire, Cambridgeshire, Essex, Hertfordshire, Norfolk og Suffolk - har fået tildelt omkring 110 mio. EUR under EU's mål om konkurrenceevne og beskæftigelse. East of Englands nye konkurrenceevneprogram under EFRU udvikles i forhold til det forudgående Mål 2-program (2000-06), der handlede om økonomisk omstrukturering, således at man fremover koncentrerer EFRU-midlerne om muligheder for bæredygtig vækst i hele regionen.

Programmets målsætninger er:

- at forbedre vidensøkonomien for at skabe flere arbejdspladser af højere kvalitet i en kontekst med planlagt vækst uden fortilfælde
- at opmuntre til innovation, iværksætteri og vækst i vidensøkonomien gennem forskning og innovation, herunder via informations- og kommunikationsteknologi
- at skabe flere og bedre arbejdspladser ved at få flere i beskæftigelse og ved at forbedre arbejdstagernes og virksomhedernes tilpasningsevne og øge investeringerne i menneskelig kapital
- at sørge for, at den planlagte vækst sker på en måde, der tilgodeser regionens "CO₂-fodaftrek" samt behovet for at stabilisere og mindske dette

Prioriteter

I tråd med det overordnede tema har programmet tre operationelle prioritetslinjer:

- 1) **Fremme af innovation og vidensoverførsel med sigte på produktivetsforbedring** (37,3 mio. EUR) - a) styrke markedsføringen på tværs af regionens stærke forskningsgrundlag, herunder i miljøvenlige teknologier, for at forbedre effektiviteten og produktiviteten - b) støtte indførelsen af informationsteknologi, der kan fremme innovation og produktivitet - c) ansøge virksomhederne til at gå sammen med videregående uddannelsesinstitutioner om at fremme vidensoverførsel
- 2) **Stimulering af iværksætteri og støtte af succesrige virksomheder ved at overvinde hindringer for virksomhedsablering og -udvidelse** (26,6 mio. EUR) - a) forbedre finansieringsadgangen for virksomheder og især for dem, der fokuserer på lav CO₂-emission - b) støtte udviklingen af erhvervsdrivende foreninger og især dem, der fokuserer på lav CO₂-emission - c) hjælpe med opstart af virksomheder, især for underrepræsenterede grupper, f.eks. kvinder, etniske minoriteter og indvandrersamfund - d) støtte virksomheder med høj vækst - e) udvikle miljøvenlige teknologier og vedvarende energiområder - f) ansøge ledelses- og driftspraksis for virksomheder, der vil mindske deres "CO₂-fodaftrek"
- 3) **Sikring af bæredygtigheden i udvikling, produktion og forbrug** (42,6 mio. EUR) - a) støtte den lokale beskæftigelses- og erhvervsvækst i by- og landområder med henblik på lavt CO₂-emission - b) støtte en CO₂-reduktionsorienteret tilgang inden for byggeri/anlæg og fysisk planlægning/udvikling - c) fremme en effektiv ressourceudnyttelse og minimere spild.

Kontakt: erdf@eeda.org.uk

"El Hierro gøres bæredygtig" - et innovativt projekt om energimæssig selvforsyning på Kanarieøerne

Juan Ruiz Alzola, leder af Kanarieøernes teknologiske institut (ITC)

El Hierro er som de øvrige Kanarieøer fuldkommen afhængig af energiforsyning fra eksterne kilder. Øens elektricitet leveres af kraftværker drevet af forurenende fossile brændstoffer. Selv om El Hierro har rigeligt med vindkraft, viser det sig at være en vanskelig opgave at få udnyttet dette enorme potentiale til at forsyne øen med energi.

Betydelige tekniske hindringer skal overvindes, førend vedvarende energiformer kan blive vidt udbredte. Et alternativ er at kombinere vindkraftanlæg med små vandkraftværker, hvor vandet pumpes mellem to reservoirer i forskellige højder ved hjælp af vindkraft. Når der er behov for elektricitet, produceres den således med turbinegeneratorer drevet af vandets fald fra øverste til nederste reservoir.

El Hierro har et beskedent overfladeareal (278 km²) med stærke landskabskontraster. De 10 500 indbyggere får deres el-forsyning fra et dieseldrevet 12 MW kraftværk. Størrelsen, bjerglandskabet, energiforbruget og det store potentiale for vindkraft gør øen ideel til anlæg af et vind-vandkraftværk. Det projekterede anlæg er en vindmøllepark, hvis el-produktion overføres til øens forsyningsnet for hermed at dække en del af forbruget. Hvis el-produktionen overstiger behovet, udnyttes overskudsenergien til at pumpe vand mellem vandkraftanlæggets reservoirer. Hvis vindhastigheden er utilstrækkelig, udnyttes det oplagrede vand til at drive en række turbinegeneratorer, der i så fald kan dække elektricitetsbehovet. Vand-vindkraftværket omsætter således en periodisk energikilde til en styret og konstant el-forsyning. Denne proces maksimerer udnyttelsen af vindkraft og minimerer forbruget af fossilt brændstof.

Via ITC etablerede distriktsrådet for El Hierro, el-selskabet UNELCO-ENDESA og Kanarieøernes regionalregering for nylig selskabet "Gorona del Viento El Hierro", der bliver ansvarlig for opstilling og drift af vind-vandkraftværket. ITC og UNELCO-ENDESA er nu sammen i færd med at udføre ingeniørarbejdet i forbindelse med opførelsen og driften af værket. Der er tale om en større teknologisk udfordring, idet projektet er verdens første af sin art. Den omstændighed, at Instituttet

for energidiversificering og -besparelse (IDEA) er involveret, tilføjer en yderligere merværdi og vil medvirke til at omsætte ideen til virkelighed i nær fremtid.

Vind-vandkraftværket, der skønmæssigt kommer til at koste 54 mio. EUR, vil generere i alt 10 MW. Derved mindskes det årlige olieforbrug med 6 000 tons og man undgår at skulle transportere olie til øen med skib. Herudover vil der blive udledt 20 000 tons mindre CO₂ i atmosfæren om året.

Projektet, der har titlen "El Hierro: 100% vedvarende energi", medfinansieres af EFRU og koordineres af ITC, ligesom distriktsrådet og yderligere fem EU-institutioner vil medvirke. Der udføres en undersøgelse om strategier til at gøre øen totalt selvforsynende med energi og om muligheden for at overføre det amitiøse projekt til andre øer eller regioner i Europa og på verdensplan. Blandt strategierne er fremme af kendskabet til energibesparelse og forøget anvendelse af andre vedvarende energikilder (f.eks. termisk energi og fotovoltaisk solenergi) eller diverse typer biomasse og organisk affald af lokal oprindelse. Dette vedvarende energi-projekt vil gøre øen El Hierro verdensførende inden for implementering af systemer til energimæssig selvforsyning baseret på miljøvenlige, vedvarende kilder. Hermed bliver projektet en drivkraft for økonomisk og social udvikling, hvilket er foreneligt med miljøbevarelse.

Flere informationer:
itc@itccanarias.org

Et blik ud over hele anlægget.

INTERREG IIIA SPANIEN/PORTUGAL

Støtte til korksektoren

Samlede omkostninger: 2 106 435 EUR
EU-bidrag: 1 579 827 EUR

Kork er en ressource af vital betydning for den miljømæssige og territoriale balance i Sierra de San Mamede og Sierra de San Pedro. Dette 8 500 km² store område ligger i den sydøstlige del af Den Iberiske Halvø og grænser op til regionerne Alentejo og Extremadura. På denne egn risikerer 120 små virksomheder at forsvinde, hvis de mister deres traditionelle marked, nemlig produktion af kork-vinpropper. Som reaktion på denne trussel har det grænseoverskridende projekt Corchiça ført til en bedre forståelse af sektoren, området og markedet. Projektet har også gennemført PR-tiltag, støttet samarbejdet mellem producenter og sørget for teknisk bistand til virksomhedsledelse. Denne tilgang er kulmineret med oprettelsen af en strategisk plan og skabelsen af en "korkklynge" i Extremadura. Sidstnævnte forventes i funktion i 2008.

Fatima Cano, Projektansvarlig, ASECOR
fcano@asecor.com

INTERREG IIIA Irland/Nordirland

"Vital Signs": miljøbevidsthed blandt skolebørn

Samlede omkostninger: 532 140 EUR
EU-bidrag: 399 105 EUR

Samarbejdsprojektet Vital Signs blev afviklet i 2005-06 og handlede om udvikling af software til pda-teknologi og en GIS-opkoblet webstedsdatabase med informationer om vejrforhold, vandkvalitet, strømteknologier og habitater i flodafvandingsområderne ved Blackwater, Foyle og Melvin. Stederne ligger langs grænsen mellem Nordirland og Irland (Eire). Hver måned gjorde de deltagende skoleelever optegnelser i nærheden af deres skole, hvorefter dataene blev uploadet til webstedets database. Børnene fik mulighed for at sammenligne deres egne målinger med dem, der var foretaget af andre skoler inden for samme flodbækk. Med fælles ekskursioner i marken blev der knyttet kontakter på tværs og skabt større "ejerskabsfølelse" i forhold til de lokale ressourcer. Projektet styrkede miljøbevidstheden blandt børnene og indførte nye teknologier for afsides beliggende landsbyskoler og -samfund.

Gretta McCarron, Projektleder
blackwatervitalsigns@yahoo.ie
www.vitalsignsireland.org

INTERREG IIIC Øst

Lukket losseplads omdannet

Samlede omkostninger: 4 500 000 EUR
EU-bidrag: 3 240 000 EUR

I samarbejdsprojektet IUWMM (Integrated Urban Waste Management Model) medvirkede 14 regionale og lokale myndigheder, der udvekslede god praksis inden for affaldshåndtering. Et af de studerede eksempler i praksis var en gammel nedlukket losseplads syd for byen Leipzig (500 000 indbyggere). Her var der førhen blevet deponeret omkring 3,8 mio. m³ affald. Lossepladsen overholdt ikke EU's miljøregler, navnlig i henseende til grundvandsbeskyttelse og gasudslip. Som et første skridt blev miljørisikoen undersøgt. Derefter blev der udarbejdet en oprensningsplan med sigte på at minimere nedsivningsmængden, at omdanne lossepladsområdet til rekreativt område samt at udvinde kraft af lossepladsgas og solenergi. Derpå blev lossepladsen (26 ha) forseglet og senere opdyrket.

Frank Richter, Stadtreinigung Leipzig,
Eigenbetrieb der Stadt Leipzig
FRichter@SRLeipzig.de

INTERREG IIIB Østersøen

Østersøregion forbereder sig til klimaændringer

Samlede omkostninger: 2 246 822 EUR
EU-bidrag: 1 399 616 EUR

Tilpasning til klimaændringer spiller en meget væsentlig rolle for en bæredygtig territorial udvikling. "På vej mod tilpasning til klimaændringer i Østersøregionen" er det seneste resultat af de tværbaltiske projekter om tilpasning til klimaændringer (SEARREG og ASTRA). Projekterne blev gennemført under ledelse af Finlands geologiske overvågningsinstans (GTK) i samarbejde med adskillige lokale og regionale myndigheder og forskningsinstitutioner. Det frugtbare tværfaglige samarbejde har gjort byer som Espoo i Finland og Gdansk i Polen i stand til at indarbejde tilpasning til klimaændringer i den fremtidige fysiske planlægning.

Philipp Schmidt-Thomé,
Geological Survey of Finland (GTK)
philipp.schmidt-thome@gtk.fi
www.astra-project.org

"I regionernes tjeneste - EU-regionalpolitik 2007-2013"

Den nye brochure "I regionernes tjeneste. EU's regionalpolitik 2007-2013" er tilgængelig på alle fællesskabssprog. Denne 36-siders publikation forklarer, hvordan EU's regionalpolitik fungerer, og hvordan den yder støtte til områder såsom transport, innovation eller miljø- og byudvikling i Europas regioner og byer. Samarbejde mellem regioner og evaluering af programmer såvel som revision, kontrol og publiceringskrav er andre aspekter, som udgivelsen også behandler. Desuden findes talmateriale over de beløb (fra EU-fondene), som vil blive investeret i de 27 EU-medlemsstater, og det beskrives, hvad pengene er afsat til i de kommende år. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/pres_en.htm

